

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23.06.1998, sp. zn. 2 Cdon 1368/97, ECLI:CZ:NS:1998:2.CDON.1368.1997.1

Číslo: 31/1999

Právní věta: Za osoby, které se staly osobami oprávněnými podle ustanovení § 3 odst. 4 zákona č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích (ve znění pozdějších předpisů), teprve dnem vykonatelnosti nálezu Ústavního soudu č. 164/1994 Sb., nelze považovat ty, jež přede dnem 1. listopadu 1994 nesplňovaly kteroukoli podmínku požadovanou tímto zákonem, tedy např. i podmínku státního občanství ČSFR (ČR), ale jen ty, které nesplňovaly právě a jedině podmínku nálezem Ústavního soudu zrušenou, totiž podmínku trvalého pobytu na území ČSFR (ČR). I osoby, kterým možnost uplatnění nároků poskytl teprve citovaný nálezn Ústavního soudu, musely ostatní podmínky požadované zákonem č. 87/1991 Sb. (ve znění pozdějších předpisů), tedy i podmínku státního občanství ČSFR (ČR), splňovat ke dni uplynutí lhůty určené ustanovením § 5 odst. 2 tohoto zákona, tedy k 1. říjnu 1991.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 23.06.1998

Spisová značka: 2 Cdon 1368/97

Číslo rozhodnutí: 31

Číslo sešitu: 5

Typ rozhodnutí: Rozsudek

Hesla: Rehabilitace mimosoudní

Předpisy: 87/1991 Sb. § 3 odst. 4
§ 5 odst. 2

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbirkový text rozhodnutí:

Rozsudkem z 22. 1. 1997 Krajský soud v Ostravě potvrdil rozsudek Okresního soudu v Novém Jičíně z 20. 5. 1996, kterým byla zamítnuta žaloba, aby žalovaná byla zavázána uzavřít s žalobcem dohodu o vydání ve výroku označených nemovitostí. Soudy obou stupňů dospěly k závěru, podle něhož, jestliže žalobce – kromě podmínky trvalého pobytu v ČSFR – až do 24. 8. 1992 nesplňoval podmínku státního občanství ČSFR, nemohl se stát osobou oprávněnou podle ustanovení § 3 odst. 4 (před novelizací provedenou zákonem č. 116/1994 Sb. ustanovení § 3 odst. 2 zákona č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích), a to ani poté, co nálezn Ústavního soudu České republiky ze dne 12. 7. 1994 uveřejněným pod č. 164/1994 Sb. byl běh lhůt určených v ustanovení § 5 odst. 2, 4 zákona č. 87/1991 Sb. upraven nově.

S odkazem na ustanovení § 239 odst. 1 o. s. ř. připustil odvolací soud proti svému rozsudku dovolání, přičemž za otázku po právní stránce zásadního významu měl posouzení toho, zda za osoby, jež se

nálezem stanou osobami oprávněnými (viz citovaný nález, str. 1669 Sbírky zákonů druhý odstavec shora), nutno považovat jen ty, kterým uplatnění nároku bránila pouze absence podmínky jejich trvalého pobytu v ČSFR (ČR), nebo i osoby jiné, jež před účinností nálezu současně nesplňovaly ani další zákonné podmínky, v daném případě podmínku státního občanství ČSFR.

Proti rozsudku odvolacího soudu podal žalobce dovolání, jímž se domáhal zrušení rozsudků soudů obou stupňů a vrácení věci k novému řízení s odůvodněním, že rozhodnutí spočívají na nesprávném právním posouzení věci. V dovolání žalobce vyjádřil právní názor, že se na něj vztahuje nález Ústavního soudu ČR, jelikož teprve jeho vydáním mu byla otevřena možnost požádat o restituci. Jestliže nález vymezuje okruh oprávněných osob negativně, tedy uvádí se v odůvodnění, že se netýká osob, které byly před jeho účinností osobami oprávněnými, pak jak se uvádí v dovolání se týká všech ostatních osob, včetně dovolatele, jenž před prvním listopadem 1994 restituční nárok ani uplatnit nemohl. Podle dovolatele nemohl jeho nárok zaniknout k 1. 10. 1991 již proto, že v té době právě pro nedostatek státního občanství, jehož nabyl až dnem 25. srpna 1992, nebyl ani oprávněnou osobou.

Dovolání v dané věci je přípustné, jelikož bylo podáno proti pravomocnému rozsudku odvolacího soudu (§ 236 odst. 1 o. s. ř.), který je výslovně připustil (§ 239 odst. 1 o. s. ř.); dovolání bylo podáno včas, osobou oprávněnou účastníkem řízení (§ 240 odst. 1 o. s. ř.) řádně zastoupeným advokátem (§ 241 odst. 1, 2, věta druhá, o. s. ř.), a splňuje formální i obsahové znaky předepsané ustanovením § 241 odst. 2, věty první, o. s. ř.

Nejvyšší soud dovolání zamítl.

Z odůvodnění:

Okolnost, že žalobcovo dovolání je přípustné pouze v důsledku výroku rozsudku odvolacího soudu podle ustanovení § 239 odst. 1 o. s. ř., s sebou nese, že jediným dovolacím důvodem, jenž je žalobci k dispozici, je dovolací důvod podle ustanovení § 241 odst. 3 písm. d) o. s. ř. (vady řízení, k nimž Nejvyšší soud přihlíží z úřední povinnosti, zakládající dovolací důvody podle ustanovení § 241 odst. 3 písm. a/, b/ nejsou tvrzeny a ze spisu se nepodávají). Tomuto požadavku dovolání vyhovuje i potud, že právě jen právní posouzení věci, které shledal významným odvolací soud, dovolatel napadá v rámci užitého dovolacího důvodu podle ustanovení § 241 odst. 3 písm. d) o. s. ř.

Jestliže žalobce z poslední věty druhého odstavce na straně 4 odůvodnění nálezu č. 164/1994 Sb. (str. 1669 Sbírky zákonů), podle níž běh nové lhůty ode dne vykonatelnosti nálezu se však netýká osob, které již před účinností nálezu byly osobami oprávněnými, dovozuje (ve smyslu své – výše uvedené – právní konstrukce o negativním vymezení okruhu oprávněných osob), že se nově otevřená lhůta týká jeho, pak jde o výklad, který neobstojí, neboť je izolovaný a nerespektuje další části odůvodnění nálezu.

Především třetí věta téhož odstavce odůvodnění nálezu uvádí, že nově otevřená lhůta se týká jen osob, které se nálezem stanou osobami oprávněnými, přičemž ihned v následující větě je pojem osob, které se nálezem stanou oprávněnými, upřesněn (srov. částici tedy) tak, že jde o osoby, které nesplňovaly podmínku trvalého pobytu na území ČSFR (ČR), již nález Ústavního soudu zrušil. Odtud plyne, že za ony osoby, které se nálezem stanou osobami oprávněnými (a jichž jediné se nově otevřená lhůta týká), nelze považovat osoby, jež nesplňovaly kteroukoli podmínku, ale jen ty, jež nesplňovaly právě a jediné podmínku ústavním nálezem zrušenou, totiž podmínku trvalého pobytu.

Nemá-li poslední věta druhého odstavce čtvrté strany odůvodnění nálezu (str. 1669 Sbírky zákonů shora) být vykládána izolovaně, ale naopak v kontextu se dvěma větami předcházejícími, je nutno ji interpretovat tak, že se běh nové lhůty ode dne vykonatelnosti nálezu týká (s výjimkou osob, jež byly

oprávněnými, tedy splňujícími jak podmínku státního občanství ČSFR, tak podmínku trvalého pobytu, již před účinností nálezu) nikoli libovolného okruhu osob, ale pouze těch, které před účinností nálezu z více zákonem požadovaných podmínek nesplňovaly podmínku trvalého pobytu.

Opačný výklad, že totiž nálezu Ústavního soudu ČR nově umožnil uplatnění restitučních nároků nejen osobám, které před zrušením neústavní podmínky trvalého pobytu nesplňovaly právě (jen) tuto podmínku, ale i osobám, jež nesplňovaly ani podmínku státního občanství, by byl v rozporu se skutečným smyslem nálezu Ústavního soudu ČR, jímž je poskytnutí možnosti uplatnit restituční nároky nikoliv komukoli, kdo dosud neměl trvalý pobyt na území ČSFR, ale jen těm osobám, jež ostatní zákonné podmínky včetně podmínky státního občanství splňovaly.

Na podporu tohoto závěru lze odkázat i na pátý odstavec odůvodnění nálezu Ústavního soudu ČR (str. 1667 Sbírky zákonů), ve kterém je výslovně uvedeno, že ve vazbě na čl. 42 odst. 1 Listiny základních práv a svobod se pod pojmem občan rozumí státní občan ČSFR (ČR), což nelze vyložit jinak, než že odstraněním neústavní podmínky trvalého pobytu měla být nově poskytnuta možnost uplatnění restitučních nároků těm fyzickým osobám, jež v rozhodné době (viz níže) nemohly být považovány za osoby oprávněné právě proto, že trvalý pobyt v ČSFR neměly.

Pokud jde o dobu, ke které nejpozději musela být splněna podmínka státního občanství, nelze ze žádného ustanovení rehabilitačního zákona dovodit, že by tomu tak muselo být již ke dni jeho účinnosti, tedy k 1. dubnu 1991. Na druhé straně však neobstojí ani názor, že by tomu tak mohlo být kdykoli ke dni doručení výzvy (§ 5 odst. 2 zákona č. 87/1991 Sb.). Lhůta k jejímu podání byla upravena nálezem Ústavního soudu ČR nově tak, že počátek nastal ke dni vykonatelnosti nálezu, tedy ke dni 1. 11. 1994. Samotný nálezu Ústavního soudu ČR však ve svém odůvodnění vysvětluje pojem osob, jejichž nárok založí teprve nálezu, jako “občany ČR, kteří na jejím území trvalý pobyt nemají”. Z toho jasně plyne, že nálezu nově poskytl možnost uplatnění restitučních nároků jen těm, kteří kromě podmínky trvalého pobytu ostatní zákonné podmínky splňovali. Jestliže pak nároky osob, jež splňovaly všechny zákonné podmínky, musely být uplatněny nejpozději dne 1. října 1991 (§ 5 odst. 2 zákona č. 87/1991 Sb.), nutno dovodit, že i osoby, jež dříve nesplňovaly podmínku trvalého pobytu a kterým možnost uplatnění restitučních nároků poskytl teprve nálezu Ústavního soudu ČR, musely ostatní podmínky požadované rehabilitačním zákonem, tedy i podmínku státního občanství splňovat nejpozději k témuž dni, tedy k 1. říjnu 1991.

Protože však žalobce nabyl státní občanství ČSFR až dnem 25. srpna 1992, nestal se (ani se nemohl stát) oprávněnou osobou podle ustanovení § 3 odst. 4 zákona č. 87/1991 Sb.; již z tohoto důvodu bylo tedy namíste jeho žalobu pro nedostatek aktivní legitimace zamítnout. Na tom nemůže nic změnit ani nesprávný závěr odvolacího soudu, že žalobcův nárok zanikl, který je ostatně v rozporu s jeho jiným závěrem, totiž, že žalobce “... nebyl občanem ČSFR a nesplňoval tento základní předpoklad nutný pro to, aby byl považován za oprávněnou osobu.” Zaniknout totiž může pouze nárok existující, tedy již vzniklý.

Protože se žalobci prostřednictvím uplatněného dovolacího důvodu (§ 241 odst. 3 písm. d/ o. s. ř.) správnost napadeného rozsudku odvolacího soudu zpochybnit nepodařilo, dospěl dovolací soud k závěru o jeho správnosti (§ 243b odst. 1, věta před středníkem, o. s. ř.) aniž ve věci nařídil jednání (§ 243a odst. 1, věta první, o. s. ř.) dovolání podle ustanovení § 243b odst. 1, 5 o. s. ř. zamítl.